

INTERNATIONAL

JOURNAL of HUMAN STUDIES

ULUSLARARASI İNSAN ÇALIŞMALARI DERGİSİ

ISSN: 2636-8641

Cilt/VOLUME 4 Sayı/ISSUE 7 Yıl/YEAR: 2021

Alındı/RECEIVED: 20-11-2020 – Kabul/ACCEPTED: 23-03-2021

Okul Öncesi Dönem (3-6 Yaş) ve İlkokul Dönemi (7-11 Yaş) için Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin (ABÖ) Uyarlanması: Anne ve Baba Formu

Adaptation of Maternal Gatekeeping Scale (MGS) for Preschool Period and Primary School Period: Mother and Father Form

Hilal KARABULUT¹

Abstract

The concept of maternal gatekeeping has an very important position among factors that effect fatherhood. Maternal gatekeeping is a relatively new concept in the field, newer concept in our country and currently there is so many deficiencies in this area. This study aims to make adaptation of Maternal Gatekeeping Scale - developed by Fagan and Barnett (2003)- in Turkish for mother and fathers have children at preschool (3-6 age range) and also primary school (7-11 age range). Participants are married mothers and fathers whose child is at preschool and primary school (for preschool 156 mother and 156 father, for primary school 214 mother

Öz

Annelik bekçiliği kavramı, babalığı etkileyen faktörler arasında çok önemli bir yere sahiptir. Alanda nispeten yeni olan annelik bekçiliği kavramı, ülkemizde çok daha yeni bir kavramdır ve halen bu konuda pek çok eksiklikler bulunmaktadır. Bu çalışma ile Fagan ve Barnett'in (2003) ortaya koyduğu Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin (ABÖ), okul öncesi dönemde (3-6 yaş aralığı) ve ilkökul döneminde çocuğu olan (7-11 yaş aralığı) hem anneler hem de babalar için ayrı ayrı Türkçe'ye uyarlamasını gerçekleştirmek hedeflenmiştir. Çalışmanın katılımcıları 3-6 yaşında okul öncesi kuruma giden ve 7-11 yaşında ilkökula giden çocuğu olan,

¹ Doktor Öğretim Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, sim.hilal@gmail.com, Orcid: 0000-0002-3273-563X

and 202 father). Mothers' (have preschooler) mean of age was 34.05 (SD=5.22) and fathers' mean of age was 37.17'dir (SD=5.95). Mothers' (have child at primary school) mean of age was 34.89 (SD=5.03) and fathers' mean of age was 38.85 in this study (SD=5.11). As a result of the confirmatory factor analysis and reliability analysis, it is determined that Maternal Gatekeeping Scale-Mother Form and Maternal Gatekeeping Scale-Father Form for primary school period, and Maternal Gatekeeping Scale-Mother Form and Maternal Gatekeeping Scale-Father Form for primary school period were valid and reliable statistically. Also there are positive and significant correlations between mother and father forms for both preschool period and primary school period. Descriptive statistics for scales were presented in results section. The results of the scales were discussed as part of literature.

Keywords: Maternal Gatekeeping Scale, Preschool, Primary School, Confirmatory Factor Analysis

evli annelerden ve babalardan oluşmaktadır (okul öncesi için 156 anne ve baba, ilkokul dönemi için 214 anne ve 202 baba). Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin yaş ortalaması 34.05 (SS=5.22) ve babaların yaş ortalaması 37.17'dir (SS=5.95). Çalışmanın katılımcılarını oluşturan ilkokul döneminde çocuğu olan annelerin yaş ortalaması 34.89 (SS=5.03) ve babaların yaş ortalaması 38.85'tir (SS=5.11). Gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi ve güvenilirlik analizleri sonucunda, Okul Öncesi Dönem Annelik Bekçiliği Ölçeği-Anne Formu ile Okul Öncesi Dönem Annelik Bekçiliği Ölçeği-Baba Formu'nun ve İlkokul Dönemi Annelik Bekçiliği Ölçeği-Anne Formu ile İlkokul Dönemi Annelik Bekçiliği Ölçeği-Baba Formu'nun istatistiksel açıdan geçerli ve güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca hem okul öncesi hem de ilkokul dönemi için anne ve baba formları arasında olumlu yönde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Ölçeklere yönelik betimsel istatistikler de bulgular kısmında sunulmuştur. Uyarlanan ölçeklerle ilgili bulgular literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Annelik Bekçiliği Ölçeği, Okul Öncesi, İlkokul Dönemi, Doğrulayıcı Faktör Analizi

Giriş

Çocukla ilgili görevlerin annelerin sorumluluğunda olduğu anlayışı değerini kaybetmeye başlamış, babaların çocuklar için önemli bir ebeveyn figürü oldukları ortaya konmuştur (Pekel Uludağlı, 2017). Yani çocukların gelişimi üzerinde hem annelerin hem de babaların ayrı ayrı katkısı mevcuttur (Parke vd., 2005). Çalışmanın esas kavramı olan annelik bekçiliği de, hızla artan babalık çalışmaları için oldukça özel bir konumdadır. Literatürde baba katılımı ile annelik bekçiliği arasında olumsuz ilişkiler ortaya çıkaran pek çok çalışma bulunmaktadır (Fagan ve Barnett, 2003; Gaunt, 2008; Kulik ve Sadeh, 2015; Schope-Sullivan, Brown, Cannon, Mangelsdorf. ve Sokolowski., 2008; Tu, Chang ve Kao, 2014).

Bu nedenle babaların çocukların yaşamına dahil oluşunu çok yönlü bir şekilde inceleyebilmek için, baba katılımına müdahaleyi ifaden eden annelerin sergiledikleri annelik bekçiliği davranışını ve babaların algıladıkları annelik bekçiliği davranışını değerlendiren ölçüm araçlarına özellikle ülkemizde giderek daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmanın amacı, hem okul öncesi hem de ilkokul döneminde çocuğu olan anneler ve babalar için, Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin (ABÖ) geçerlik ve güvenilirliğini test etmektir.

Bu bölümde öncelikle baba katılımını etkileyen faktörler içerisinde annelik bekçiliğinin yerine değinilecektir. Babaların şimdiki durumu, geçmiştekiyle kıyaslandığında, babaların çocuk bakımı konusunda artık eşleriyle daha çok paylaşımda buldukları ve çocuklarının yaşamında daha çok katılım sergiledikleri dikkat çekmektedir (Allen ve Hawkins, 1999; Tamis-Le Monda ve Cabrera, 2002). Özellikle aile yapısı ile ailedeki rollerle ilgili birtakım değişimler beraberinde, babaların aile içerisindeki katılımlarını, yanı sıra annelerin bu yenilikleri nasıl karşıladığı konularını gündeme getirmiştir (Akgöz Aktaş ve Aydın, 2020). Babaların, çocukların yaşamına dahil oluşunun daha çok incelenmeye başlamasıyla da, baba katılımının artmasını sağlayan ya da baba katılımını kısıtlayan faktörler ön plana çıkmaya başlamıştır (Tu vd., 2014). Bu faktörler arasında babaların kendi ebeveynleriyle yaşadığı ilişki kalitesi, ebeveyn tutumu, ebeveynliklerine yönelik motivasyon, beceri ve özgüvenleri, evlilik ilişkileri, çocukla ilişkileri, annelerin tutumları, annenin desteği, annelik bekçiliği, iş kalitesi, kurumsal uygulamalar, sosyal destek, stres, kültürel faktörler yer almaktadır (Cabrera ve Bradley, 2012; Lamb, 1986; McBride, Schoppe, Ho ve Rane, 2004; Parke, 1995; Parke vd., 2005). Özellikle ekolojik yaklaşım, babaların ve baba-çocuk ilişkilerinin, anneler ve annelerin özellikleriyle bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır (DeLuccie, 1995; Kulik ve Sadeh, 2015). Fagan ve Barnett de (2003) babaları aile sistemi içerisinde değerlendirmenin önemine vurgu yaparak, baba katılımını anlama konusunda annelik bekçiliği kavramının, önemli bir ortak ebeveynlik değişkeni olduğunu öne sürmektedir. Yani baba katılımı için annelerin beklentileri, inançları ve değerleri ayrı bir öneme sahiptir (Makusha ve Richter, 2016). Bu nedenle babaların çocukların yaşamına dahil oluşunda annelerin, eşlerinin sergilediği babalık davranışlarına yönelik tepkileri çok önemli bir yerdedir (Akgöz Aktaş ve Aydın, 2020b). Kısacası annelik bekçiliği kavramı, baba katılımını etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

DeLuccie'nin (1995) çalışmasında yer vermesiyle birlikte annelik bekçiliği kavramı 40 yıllık baba katılımıyla bağlantılı literatürün ancak son 25 yılında konumlanan, ülkemizdeki literatürde ise son üç yılda yer bulabilmiş bir kavramdır. Annelik bekçiliği tanım olarak, annelerin ebeveynlik üzerine işbirliği yapma istekliliği ile annelerin ve babaların ebeveynliği konusundaki düşünce dizilerini, annelerin aile içerisindeki sorumluluklarını devam ettirme ve bu konuda güç sergileme yönelimlerini, annelerin baba katılımını yönetmesini, hatta baba katılımını kısıtlamasını içermektedir (Allen ve Hawkins, 1999; Fagan ve Barnett, 2003; Hauser, 2012; Hawkins ve Dollahite, 1997; Puhlman ve Pasley, 2013). Annelik bekçiliği kavramının baba katılımını sadece kısıtlayan değil, aynı zamanda teşvik ve kontrol eden bir kavram olduğu da ileri sürülmüştür (Puhlman ve Pasley, 2013). Yani bu kavram baba-çocuk ilişkisini şekillendiren annelerin, babaları engelleyici ya da destekleyici davranışlarını kapsamaktadır (Akgöz

Aktaş ve Aydın, 2020). Bununla birlikte araştırmacıların annelik bekçiliğinin daha çok baba katılımını kısıtlayan yönüne odaklandığı dikkat çekmektedir (Puhlman ve Pasley, 2013). Özellikle bekçilik kavramını inceleyen literatür kapsamında, yüksek düzeyde baba katılımının, babalar tarafından yapılan yardım olarak görülmesi yerine, babaların müdahalesi ve işe karışması gibi olumsuz şekilde yorumlandığı belirtilmektedir (Parke vd., 2004). Fagan ve Barnett (2003) tarafından annelik bekçiliğini değerlendirmek için geliştirilen ve bu uyarlama çalışmasında kullanılan ölçek de, çocuk bakımına katılma konusunda babaların eşleri tarafından yani anneler tarafından kısıtlanmasına odaklanmaktadır. Bunlara ek olarak, baba katılımını belirleyen faktörler içerisinde önemli bir konumda olan annelik bekçiliği (McBride vd., 2004; Parke, 1995), nedensel bağlantılar temelinde babaların çocuklarının yaşamına dahil oluşunun hem sonucu hem de nedeni olarak değerlendirilebilmektedir (Hauser, 2012).

Annelik bekçiliği üzerine yapılan araştırmalar giderek artmakta, ancak ülkemizde halen bu konuyla ilgili yeterince çalışma bulunmamaktadır (Aydın ve Akgöz Aktaş, 2017). Annelik bekçiliği kavramı ülkemize ilk kez, Fagan ve Barnett'in (2003) geliştirdiği Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin, Karabulut ve Şendil (2017) tarafından lise birinci ve lise ikinci sınıfa giden çocuğu olan babalara uyarlanması ile tanıtılmıştır. Ardından lise döneminde çocuğu olanlara yönelik annelik bekçiliği davranışının (Gazi, 2019; Karabulut, 2017; Kurşun, 2019) ve okul öncesi dönemde çocuğu olanlara yönelik annelik bekçiliği davranışının çeşitli değişkenlerle incelendiği çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Akgöz Aktaş, 2017; Akgöz Aktaş ve Aydın, 2020; Akgöz Aktaş ve Aydın, 2020b; Çoban, 2017; Pekel Uludağlı, 2018). Akgöz Aktaş ve Aydın (2020, 2020b), Puhlman ve Pasley (2017) tarafından geliştirilen, annelik bekçiliğini teşvik, kontrol ve engel boyutlarında değerlendiren ölçeğin uyarlama çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Bu çalışmalardan biri 4-6 yaşlarında çocuğu olan annelere uyarlanan 29 maddeli Anne Bekçiliği Ölçeği Anne Formu (Akgöz Aktaş ve Aydın, 2020b), diğeri de 3-7 yaşlarında çocuğu olan babalara uyarlanan 33 maddeli Anne Bekçiliği Ölçeği Baba Formudur (Akgöz Aktaş ve Aydın, 2020). Pekel Uludağlı (2018) 2-6 yaşlarında çocuğu olan babalarla yürüttüğü araştırmasında, Van Egeren'in geliştirdiği (2000) ve Schoppe-Sullivan, Altenburger, Lee, Bower ve Dush'ın (2015) revize ettiği 18 maddelik ölçeği uyarlayarak kendi araştırmasında 9 madde ile kullanmıştır. Çoban (2017) ise ülkemize ilk olarak Karabulut ve Şendil (2017) tarafından lise öğrencilerinin babaları için uyarlanan ölçeği, 60-78 aylık çocuklara sahip 62 ebeveyn için tez çalışmasında kullanmıştır. Ancak tez çalışması incelendiğinde Çoban'ın (2017) Annelik Bekçiliği Ölçeği'ni Karabulut ve Şendil'in (2017) çalışmasında çevirdiği ve uyarladığı şekliyle birebir kullanmadığı tespit edilmiştir (örn. ilk uyarlama çalışmasına göre kelimeler farklı şekilde çevrilmiş ve cümleler farklı şekilde kurulmuştur). Yanı sıra bahsedilen tez çalışmasında katılımcı sayısının çok düşük olduğu ve çocukların yaş aralığının çok sınırlı olduğu görülmektedir. Bu sebeplerle okul öncesi dönem için Fagan ve Barnett'in (2003) geliştirdiği Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin yaygın şekilde kullanılabilmesi için, ölçeğin farklı yaş grubunda geçerliğinin ve güvenilirliğinin kanıtlandığı formu aracılığıyla (Karabulut ve Şendil, 2017), hem anneler hem de babalar için daha uygun bir örnekleme okul öncesi dönem için geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının gerçekleştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Diğer yandan ilkökul döneminde annelerin sergilediği

ve babaların algıladığı annelik bekçiliği davranışına yönelik ülkemizde hiçbir çalışma ve ölçek bulunmadığı saptanmıştır.

Fagan ve Barnett'in (2003) geliştirdiği ölçek, yukarıda bahsedilen diğer okul öncesi dönemdeki ölçeklerle kıyaslandığında, annelik bekçiliğinin en çok odaklanılan boyutu olan baba-çocuk ilişkisini sınırlandırmaya odaklanan bir ölçektir. Ayrıca madde sayısının az olması (dokuz madde) sebebiyle uygulamada kolaylık sağladığı ve spesifik olarak çocukla ilgili görevlere yer verdiği görülmektedir. Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin geliştirildiği orijinal çalışmada 3-16 yaş aralığında çocuğu olan annelerin bildirimini kullanılmıştır (Fagan ve Barnett, 2003). Belirtilen yaş aralığı, erken çocukluktan ergenliğe kadar farklı dönemleri içinde barındırmaktadır. Oysa her dönemin kendine has özellikleri bulunmaktadır. Dolayısıyla çocukluğun farklı dönemlerinde annelik bekçiliğinin her dönem için ayrıca değerlendirilmesinin, yanı sıra hem annelerden hem de babalardan bildirim almanın daha doğru sonuçlara ulaşılmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma ile, annelerin ve babaların çocuklarının yaşamına dahil oluşlarının incelenmesinde, özellikle de baba katılımıyla ilgili çalışmalarda yer bulması gereken annelik bekçiliği kavramının ülkemizde de artan şekilde çalışılabilmesi adına, Fagan ve Barnett'in (2003) geliştirdiği Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin (ABÖ) geçerliğini ve güvenilirliğini hem farklı yaş aralıkları için (3-6 yaş ve 7-11 yaş) hem de anne ve baba formu olarak ayrı ayrı test etmek hedeflenmiştir. Böylece babaların çocukla ilgili görevlere katılabilmeleri konusunda annelerin babalara ne kadar müsaade ettiği, onları ne kadar kısıtladığı ve yine babaların çocukla ilgili görevlere katılım sağlama konusunda eşleri tarafından ne kadar kısıtlandıklarını, kendilerine ne kadar müsaade edildiğini düşündükleri görülmüş olacaktır.

Yöntem

Katılımcılar

Bu çalışmanın Okul Öncesi Dönem Annelik Bekçiliği Ölçeği (OÖABÖ) uyarlama çalışması için katılımcıları, çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden (3-6 yaş), evli ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan 156 anne ve 156 babadan oluşmaktadır. Bu gruptaki annelerin yaş ortalaması 34.05 (SS=5.22), babaların yaş ortalaması ise 37.17'dir (SS=5.95). İlkokul Dönemi Annelik Bekçiliği Ölçeği (İABÖ) uyarlama çalışması için katılımcılar ise çocuğu devlet ilkokuluna devam eden (7-11 yaş), evli ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan 214 anneden ve 202 babadan oluşmaktadır. Bu gruptaki annelerin yaş ortalaması ise 34.89 (SS=5.03) ve babaların yaş ortalaması 38.85'tir (SS=5.11). Katılımcılar, İstanbul Anadolu Yakası ve Kocaeli ilinde bulunmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Demografik bilgi formu. Bu form ile anne ve babalara yönelik demografik bilgiler edinilmiştir (yaş, medeni durum vs).

Annelik bekçiliği ölçeği (ABÖ). Bu ölçek, 3-16 yaş aralığındaki çocukların, babalarına erişimlerinin anneler tarafından ne düzeyde kısıtlandığını ölçebilmek amacıyla Fagan ve Barnett (2003) tarafından oluşturulmuştur. Bu ölçek, orijinalinde annelere uygulanmıştır. Dokuz maddeden oluşan bu ölçekten sadece toplam puan alınmaktadır. Özdeğeri 5.70, açıklanan varyansı %63.27 olarak bulunmuştur. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise .93 olarak tespit edilmiştir. Toplamda en düşük 9, en yüksek 45 puan alınan bu ölçekten katılımcıların aldığı ortalama puan 28.17'dir (SS=9.24). ABÖ'nün Türkçe'ye uyarlama çalışması, lise birinci ve ikinci sınıfa giden ve yaş ortalaması 15.04 (SS=0.7) olan öğrencilerin babaları ile gerçekleştirilmiştir (Karabulut ve Şendil, 2017). Bahsedilen çalışmada babaların annelik bekçiliğine yönelik algısını değerlendirmek hedeflendiğinden, ölçek orijinalinden farklı olarak sadece babalar için uyarlanmıştır. Uyarlanan bu ölçekte Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının .82 olarak tespit edildiği görülmüştür.

Bu çalışmada ise ABÖ'nün, 3-6 yaş aralığında okul öncesi kuruma devam eden çocuğa sahip olan ve 7-11 yaş aralığında ilkokula giden çocuğa sahip olan, hem anneler hem de babalar için ayrı ayrı uyarlaması gerçekleştirilmektedir. Yazarlarından izni alınmış olan ve daha önceki çalışma ile Türkçe'ye çeviri işlemi tamamlanmış olan bu ölçeğin maddeleri anneler için de düzenlenmiştir. Bu ölçeğin iki ayrı formu ile, anneler için, çocukla ilgili meselelerde eşlerine ne kadar müsaade ettikleri; babalar için, bahsedilen çocukla ilgili bu meselelerde babaların kendi algısından eşlerinin kendilerine ne kadar müsaade ettiklerini düşündükleri değerlendirilmektedir. Örneğin anneler "çocuğumun duyguları incinirse, onu babası değil, benim teselli etmem gerekir" cümlesini derecelendirirken, babalar aynı cümleyi "çocuğumun duyguları incinirse, eşim, onu benim değil, kendisinin teselli etmesi gerektiğini düşünür" olarak derecelendirmiştir. Ölçek maddeleri "Tamamen katılıyorum-5 puan" ve "Hiç katılmıyorum-1 puan" olacak şekilde beşli likert üzerinden değerlendirilmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 9, en yüksek puan 45'tir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Orijinalinde olduğu gibi bu ölçeğin alt boyutları bulunmamakta, annelik bekçiliği davranışı toplam puan üzerinden değerlendirilmektedir. Annelerin ölçekten yüksek puan alması, eşlerine yönelik annelik bekçiliği davranışı sergilediklerini; babaların yüksek puan alması ise, annelik bekçiliği davranışına maruz kaldıklarını algıladıklarını sunmaktadır.

İşlem

Anne-baba çifti için ayrı ayrı hazırlanan, araştırma hakkında bilgi veren ve katılımcıların araştırmaya katılmaya gönüllü olup olmadıklarını belirleyen "Bilgilendirme ve Onam Formu" ile ölçek formları, uygulama izni alınan okullardaki öğrencilerin annelerine ve babalarına (anneler için ayrı, babalar için ayrı olacak şekilde) öğretmenlerin kontrolünde ulaştırılmıştır. Katılımcılar tarafından doldurulan ölçek formları, tekrar okulda toplanmıştır. Ölçeklerin doldurulma süresi ortalama 10 dakikadır.

Veri Analizi

Ölçeğin anne ve baba formuna ilişkin betimleyici istatistikler, güvenilirlik analizi kapsamında Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları ve ölçeğin anne ve baba formu puanları arasındaki ilişkiye yönelik Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu SPSS 18 programı ile incelenmiştir. Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin (ABÖ) farklı bir yaş dönemi için Türkçe'ye uyarlanması daha önceden gerçekleştirildiği için (Karabulut ve Şendil, 2017), bu yapının diğer yaş dönemlerinde sınanması hedeflendiğinden LISREL 8.51 programında Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Okul Öncesi Dönem Annelik Bekçiliği Ölçeği ve İlkokul Dönemi Annelik Bekçiliği Ölçeği ayrı başlıklar halinde, her bir dönemin anne ve baba formuna ilişkin analizler de ayrı alt başlıklar halinde sunulmuştur. Her bir bölümdeki bulguların son kısmında da ölçeklerin anne formu ile baba formu arasındaki korelasyonlarına yer verilmiştir.

Okul Öncesi Dönem (3-6 yaş) Annelik Bekçiliği Ölçeği (OÖABÖ)

OÖABÖ-Anne Formu'na yönelik DFA. OÖABÖ-Anne Formu'nun yapısına yönelik modelin uygunluğunun test edilmesi için yapısal eşitlik modelinde Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. Ölçekteki üç maddenin (madde 3, 8 ve 9) standardize edilmiş parametre değerlerinin 1'in üzerinde olması sebebiyle modelde sorun olduğu görülmüştür (Şimşek, 2007). Sorunlu maddeler incelendiğinde bu maddelerin küçük yaş grubu açısından belirleyici olmayabileceği tespit edilmiştir (çocuğun öğretmeniyle konuşmak, yetişkinin davranışları hakkında çocukla konuşması, çocuğun izleyeceği TV programının seçilmesi). Sorunlu maddeler ölçekten çıkarıldıktan sonra uyum iyiliği değerleri incelenmiş; bu değerlerin, modifikasyon önerisinin gerçekleştirilmesi sonrasında kabul edilebilir düzeyde olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Yapılan modifikasyonların Ki-kare değerinde 36.49'luk düşüşe yol açtığı ve bunun istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($p=0.000$) görülmüştür.

Tablo 1. OÖABÖ-Anne Formu'nun DFA'dan Elde Edilen Uyum İyiliği Değerleri

	Modifikasyon Öncesi Değeri	Modifikasyon Sonrası Değeri
X^2/df	51.77/9=5.752	15.27/8=1.90
RMSEA	0.17	0.07
sRMR	0.06	0.02
CFI	0.91	0.99
GFI	0.90	0.97
AGFI	0.77	0.92
Modifikasyon Önerileri	A2-A1	

Modifikasyonların ardından standardize edilmiş değerler (lambda katsayıları), t istatistik değerleri ve açıklanan varyans değerleri (R^2) Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. OÖABÖ-Anne Formu'nun Modifikasyon Sonrası DFA sonuçları

Maddeler	Standartlaştırılmış Yükler	t Değeri	R^2
1 Çocuğumun disipline sokulması gerekirse, onu disipline sokacak kişi babası değil, ben olmalıyım.	0.79	8.33	0.40
2 Çocuğumun ne giyeceği konusunda bir seçim yapılması gerekirse, bu kararı verecek kişi babası değil, ben olmalıyım.	0.86	8.17	0.39
3 Çocuğumun duyguları incinirse, onu babası değil, benim teselli etmem gerekir.	0.83	10.14	0.54
4 Çocuğumun doktora gitmesi gerekirse, onu doktora götürecek kişi babası değil, ben olmalıyım.	0.88	12.06	0.68
5 Çocuğumun kiminle vakit geçireceği konusunda karar verilmesi gerekirse, bu kararı verecek kişi babası değil, ben olmalıyım.	0.85	11.28	0.62
6 Çocuğum için karar verilmesi gerekirse, bu kararı verecek kişi babası değil, ben olmalıyım.	0.93	12.28	0.70

OÖABÖ-Anne Formu'nun Güvenirlik Analizi. OÖABÖ-Anne Formu'nun güvenirlik analizi kapsamında iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Buna göre OÖABÖ-Anne Formu'nun Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .88'dir. Bu bulgu, okul öncesi dönemde çocuğu olan anneler için Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin iç tutarlık Cronbach Alpha güvenirlik katsayısının yeterli düzeyde olduğuna işaret etmektedir.

OÖABÖ-Anne Formu'na Ait Betimsel İstatistikler. OÖABÖ-Anne Formu'na ilişkin betimleyici istatistikler incelendiğinde ölçekten alınan minimum-maksimum puanın 6-30, ortalamanın 13.65 (SS=5.60 olduğu) saptanmıştır.

OÖABÖ-Baba Formu'na yönelik DFA. OÖABÖ-Baba Formu'nun yapısına yönelik modelin uygunluğunun test edilmesi için yapısal eşitlik modelinde Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. Analizlere başlamadan önce OÖABÖ-Anne Formu için yapılan analizlerde tespit edilen sorunlu maddeler -bu formun da okul öncesi dönemi kapsamı sebebiyle- ölçekten çıkarılmıştır. Ardından uyum iyiliği değerleri incelenmiş; bu değerlerin, modifikasyon önerilerinin gerçekleştirilmesi sonrasında kabul edilebilir düzeyde olduğu saptanmıştır (Tablo 3). Yapılan modifikasyonların Ki-kare

değerinde 44.45'lik düşüşe yol açtığı ve bunun istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($p=0.000$) görülmüştür.

Tablo 3. OÖABÖ-Baba Formu'nun DFA'dan Elde Edilen Uyum İyiliği Değerleri

	Modifikasyon Öncesi Değeri	Modifikasyon Sonrası Değeri
X^2/df	56.98/9=6.33	12.53/5=2.50
RMSEA	0.18	0.08
sRMR	0.07	0.03
CFI	0.86	0.98
GFI	0.89	0.97
AGFI	0.75	0.90
Modifikasyon Önerileri	B2-B1, B6-B1, B6-B2, B6-B5	

Modifikasyonların ardından standardize edilmiş değerler (lambda katsayıları), t istatistik değerleri ve açıklanan varyans değerleri (R^2) Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. OÖABÖ-Baba Formu'nun Modifikasyon Sonrası DFA sonuçları

Maddeler	Standartlaştırılmış Yükler	t Değeri	R^2
1 Çocuğumun disipline sokulması gerekirse, eşim, onu disipline sokacak kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	0.66	6.79	0.33
2 Çocuğumun ne giyeceği konusunda bir seçim yapılması gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	0.87	7.60	0.40
3 Çocuğumun duyguları incinirse, eşim, onu benim değil, kendisinin teselli etmesi gerektiğini düşünür.	0.70	8.19	0.41
4 Çocuğumun doktora gitmesi gerekirse, eşim, onu doktora götürecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	0.75	9.43	0.52
5 Çocuğumun kiminle vakit geçireceği konusunda karar verilmesi gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	0.72	8.39	0.46
6 Çocuğum için karar verilmesi gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	0.91	9.97	0.66

OÖABÖ-Baba Formu'nun Güvenirlik Analizi. OÖABÖ-Baba Formu'nun güvenirlilik analizi kapsamında iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Buna göre OÖABÖ-Baba Formu'nun Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı .83'tür. Bu bulgu, okul öncesi dönemde çocuğu olan babalar için Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin iç tutarlık Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısının yeterli düzeyde olduğuna işaret etmektedir.

OÖABÖ-Baba Formu'na Ait Betimsel İstatistikler. OÖABÖ-Baba Formu'na ilişkin betimleyici istatistikler incelendiğinde ölçekten alınan minimum-maksimum puanın 6-30, ortalamanın 13.85 (SS=5.06) olduğu saptanmıştır.

OÖABÖ-Anne Formu ile OÖABÖ-Baba Formu Arasındaki Korelasyon. Okul öncesi dönemde (3-6 yaş) çocuğu olanlar için Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin anne ve baba formu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit edebilmek için Pearson Momentler Çarpım Korelasyonuna bakılmıştır. Sonuçlar, uyarlanan bu ölçeğin anne ve baba formu arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir ($r_{(156)}=.612$, $p<.001$) (Tablo 5). OÖABÖ-Anne Formu puanları arttıkça, OÖABÖ-Baba Formu puanları da artmaktadır.

Tablo 5. OÖABÖ-Anne Formu ile OÖABÖ-Baba Formu Arasındaki Korelasyon

	OÖABÖ-Anne
OÖABÖ-Baba	.612*

* $p<.001$

İlkokul Dönemi (7-11 yaş) Annelik Bekçiliği Ölçeği (İABÖ)

İABÖ-Anne Formu'na yönelik DFA. İABÖ-Anne Formu'nun yapısına yönelik modelin uygunluğunun test edilmesi için yapısal eşitlik modelinde Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. Buna göre uyum iyiliği değerleri incelenmiş; bu değerlerin, modifikasyon önerilerinin gerçekleştirilmesi sonrasında kabul edilebilir düzeyde olduğu saptanmıştır (Tablo 6). Yapılan modifikasyonların Ki-kare değerinde 45.93'lük düşüşe yol açtığı ve bunun istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($p=0.000$) görülmüştür.

Tablo 6. İABÖ-Anne Formu'nun DFA'dan Elde Edilen Uyum İyiliği Değerleri

	Modifikasyon Öncesi Değeri	Modifikasyon Sonrası Değeri
X ² /df	85.50/27=3.166	39.57/23=1.720
RMSEA	0.10	0.05
sRMR	0.04	0.02
CFI	0.95	0.99
GFI	0.92	0.96
AGFI	0.86	0.92
Modifikasyon Önerileri	A2-A1, A7-A6, A8-A2, A8-A7	

Modifikasyonların ardından standardize edilmiş değerler (lambda katsayıları), t istatistik değerleri ve açıklanan varyans değerleri (R²) Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. İABÖ-Anne Formu'nun Modifikasyon Sonrası DFA sonuçları

Maddeler	Standartlaştırılmış Yükler	t Değeri	R ²
1 Çocuğumun disipline sokulması gerekirse, onu disipline sokacak kişi babası değil, ben olmalıyım.	0.70	11.44	0.50
2 Çocuğumun ne giyeceği konusunda bir seçim yapılması gerekirse, bu kararı verecek kişi babası değil, ben olmalıyım.	0.73	11.91	0.53
3 Eğer çocuğumun öğretmeniyle konuşulması gerekirse, bunu yapacak kişi babası değil, ben olmalıyım.	0.82	14.27	0.67
4 Çocuğumun duyguları incinirse, onu babası değil, benim teselli etmem gerekir.	0.79	13.50	0.62
5 Çocuğumun doktora gitmesi gerekirse, onu doktora götürecek kişi babası değil, ben olmalıyım.	0.75	12.53	0.56
6 Çocuğumun kiminle vakit geçireceği konusunda karar verilmesi gerekirse, bu kararı verecek kişi babası değil, ben olmalıyım.	0.80	13.68	0.64

7	Çocuğum için karar verilmesi gerekirse, bu kararı verecek kişi babası değil, ben olmalıyım.	0.80	13.60	0.64
8	Bir yetişkinin çocuğumla onun davranışları hakkında konuşması gerekirse, bu konuşmayı yapacak kişi babası değil, ben olmalıyım.	0.71	11.48	0.50
9	Çocuğumun hangi TV programını izlemesi gerektiğiyle ilgili bir karar verilmesi gerekirse, bu kararı verecek kişi babası değil, ben olmalıyım.	0.71	11.67	0.51

İABÖ-Anne Formu'nun Güvenirlik Analizi. İABÖ-Anne Formu'nun güvenirlik analizi kapsamında iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Buna göre İABÖ-Anne Formu'nun Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .92'dir. Bu bulgu, ilkokul döneminde çocuğu olan anneler için Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin iç tutarlık Cronbach Alpha güvenirlik katsayısının yeterli düzeyde olduğuna işaret etmektedir.

İABÖ-Anne Formu'na Ait Betimsel İstatistikler. İABÖ-Anne Formu'na ilişkin betimleyici istatistikler incelendiğinde ölçekten alınan minimum-maksimum puanın 9-45, ortalamasının 21.09 (SS=7.86) olduğu saptanmıştır.

İABÖ-Baba Formu'na yönelik DFA. İABÖ-Baba Formu'nun yapısına yönelik modelin uygunluğunun test edilmesi için yapısal eşitlik modelinde Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. Buna göre uyum iyiliği değerleri incelenmiş; bu değerlerin, modifikasyon önerilerinin gerçekleştirilmesi sonrasında kabul edilebilir düzeyde olduğu saptanmıştır (Tablo 8). Yapılan modifikasyonların Ki-kare değerinde 58.24'lük düşüşe yol açtığı ve bunun istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($p=0.000$) görülmüştür.

Tablo 8. İABÖ-Baba Formu'nun DFA'dan Elde Edilen Uyum İyiliği Değerleri

	Modifikasyon Öncesi Değeri	Modifikasyon Sonrası Değeri
X^2/df	93.13/27=3.449	34.88/22=1.585
RMSEA	0.11	0.05
sRMR	0.05	0.03
CFI	0.94	0.99
GFI	0.91	0.96
AGFI	0.84	0.92
Modifikasyon Önerileri	B2-B1, B3-B2, B7-B3, B7-B6, B8-B7	

Modifikasyonların ardından standardize edilmiş değerler (lambda katsayıları), t istatistik değerleri ve açıklanan varyans değerleri (R^2) Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. İABÖ-Baba Formu'nun Modifikasyon Sonrası DFA sonuçları

Maddeler	Standartlaştırılmış Yükler	t Değeri	R^2
1 Çocuğumun disipline sokulması gerekirse, eşim, onu disipline sokacak kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	0.67	10.36	0.45
2 Çocuğumun ne giyeceği konusunda bir seçim yapılması gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	0.64	9.65	0.41
3 Eğer çocuğumun öğretmeniyle konuşulması gerekirse, eşime göre, bunu yapacak kişi ben değil, kendisidir.	0.73	11.51	0.53
4 Çocuğumun duyguları incinirse, eşim, onu benim değil, kendisinin teselli etmesi gerektiğini düşünür.	0.71	11.14	0.50
5 Çocuğumun doktora gitmesi gerekirse, eşim, onu doktora götüreceği kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	0.79	13.04	0.63

6	Çocuğumun kiminle vakit geçireceği konusunda karar verilmesi gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	0.83	14.09	0.70
7	Çocuğum için karar verilmesi gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	0.76	12.18	0.58
8	Bir yetişkinin çocuğumla onun davranışları hakkında konuşması gerekirse, eşim, bu konuşmayı yapacak kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	0.72	11.46	0.52
9	Çocuğumun hangi TV programını izlemesi gerektiğiyle ilgili bir karar verilmesi gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	0.74	11.95	0.55

İABÖ-Baba Formu'nun Güvenirlik Analizi. İABÖ-Baba Formu'nun güvenirlik analizi kapsamında iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Buna göre İABÖ-Baba Formu'nun Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .91'dir. Bu bulgu, ilkokul döneminde çocuğu olan babalar için Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin iç tutarlık Cronbach Alpha güvenirlik katsayısının yeterli düzeyde olduğuna işaret etmektedir.

İABÖ-Baba Formu'na Ait Betimsel İstatistikler. İABÖ-Baba Formu'na ilişkin betimleyici istatistikler incelendiğinde ölçekten alınan minimum-maksimum puanın 9-45, ortalamasının 21.09 (SS=8.06) olduğu saptanmıştır.

İABÖ-Anne Formu ile İABÖ-Baba Formu Arasındaki Korelasyon. İlkokul döneminde (7-11 yaş) Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin anne ve baba formu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit edebilmek için Pearson Momentler Çarpım Korelasyonuna bakılmıştır. Sonuçlar, uyarlanan bu ölçeğin anne ve baba formu arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir ($r_{(200)}=.554$, $p<.001$) (Tablo 10). Yani İABÖ-Anne Formu puanları arttıkça, İABÖ-Baba Formu puanları da artmaktadır.

Tablo 10. İABÖ-Anne Formu ile İABÖ-Baba Formu Arasındaki Korelasyon

	İABÖ-Anne
İABÖ-Baba	.554*

* $p<.001$

Tartışma ve Sonuç

Baba katılımını etkileyen faktörler arasında yer alan ve ülkemiz literatüründe nispeten yeni bir kavram olan annelik bekçiliği, ülkemizdeki babaların çocukla ilgili görevlere dahil olması, çocuklarının yaşamına aktif şekilde katılım sağlayabilmesi adına tanınması gereken önemli bir kavramdır. Yani nedenleri ve sonuçlarıyla annelik bekçiliği kavramı ne kadar iyi anlaşılırsa, baba katılımını kısıtlayan bir faktör olarak bu kavramın üzerinde çalışılması ve uygulama alanına yönelik daha uygun adımlar atılması söz konusu olacaktır. Bu kavramın daha yaygın şekilde çalışılabilmesi için okul öncesi dönemde ve ilkokul döneminde çocuğu olan anneler ve babalar için ayrı ayrı uyarlanan Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin (ABÖ), ulusal literatürümüze önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Orijinalinde 3-16 yaş çocukların annelerine yönelik geliştirilen bu ölçeğin (Fagan ve Barnett, 2003), Türkçe'ye ilk uyarlaması lise birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin babaları üzerinden gerçekleştirilmiştir (Karabulut ve Şendil, 2017). Okul öncesi dönem için de Akgöz Aktaş ve Aydın (2020) ve Akgöz Aktaş ve Aydın (2020b), Puhlman ve Pasley'in (2017) teşvik, kontrol ve engel boyutlarından oluşan 42 maddelik ölçeği "Anne Bekçiliği Ölçeği" olarak anneler ve babalar için ayrı ölçekler şeklinde uyarlamıştır. Bu araştırmacıların anneler için uyarladıkları anne formu 4-6 yaş çocuğu olan anneler için 29 maddeli, baba formu ise 33 maddeli olarak ortaya konmuştur. Bahsedilen uyarlama çalışmasında annelik bekçiliğinin hem olumlu hem de olumsuz yönüne odaklanılmıştır. İlkokul döneminde çocuğu olan ebeveynlere yönelik ise herhangi bir incelemenin yapılmadığı, ölçüm aracının yer almadığı saptanmıştır.

Bu çalışmada uyarlanan ölçekle ise annelik bekçiliğinin, baba katılımına engel teşkil eden, baba-çocuk ilişkisini sınırlandıran özelliği temel alınmıştır. Araştırmacıların birincil olarak annelik bekçiliğinin babaları kısıtlayıcı boyutuna odaklandıkları görülmekte (Puhlman ve Pasley, 2013), baba katılımı ile annelik bekçiliği arasında olumsuz ilişkiler gösteren pek çok çalışma bulunmaktadır (Fagan ve Barnett, 2003; Gaunt, 2008; Kulik ve Sadeh, 2015; Schope-Sullivan, Brown, Cannon, Mangelsdorf ve Sokolowski, 2008; Tu, Chang ve Kao, 2014). Böylece bu çalışmada okul öncesi ve ilkokul dönemi için, çocuk bakımında annelerin eşlerini ne kadar kısıtladıkları (anne formu ile) ve babaların eşleri tarafından ne kadar kısıtlandıklarını algıladıkları yani kendilerine ne kadar müsaade edildiğini düşündüklerini ortaya koyan, baba katılımı ile doğrudan ters yönlü ilişkiye sahip olması beklenen Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu tespit edilmiştir. Okul öncesi dönem için üç maddenin modelde sıkıntılı olduğu görülmüş, modelden üç maddenin çıkarılması sonucu altı maddeli modelin iyi uyum gösterdiği ortaya konmuştur. Ölçekten çıkarılan maddeler şöyledir: anne formunda, "Eğer çocuğumun öğretmeniyle konuşulması gerekirse, bunu yapacak kişi babası değil, ben olmalıyım", "Bir yetişkinin çocuğumla onun davranışları hakkında konuşması gerekirse, bu konuşmayı yapacak kişi babası değil, ben olmalıyım", "Çocuğumun hangi TV programını izlemesi gerektiğiyle ilgili bir karar verilmesi gerekirse, bu kararı verecek kişi babası değil, ben olmalıyım"; baba formunda, "Eğer çocuğumun öğretmeniyle konuşulması gerekirse, eşime göre, bunu yapacak kişi ben değil, kendisidir", "Bir yetişkinin çocuğumla onun davranışları hakkında konuşulması gerekirse, eşim, konuşmayı yapacak kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür", "Çocuğumun hangi TV programını izlemesi gerektiğiyle ilgili bir karar verilmesi gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür".

İlkokul döneminde ise modelden herhangi bir maddenin atılmasına gerek olmadığı saptanmış ve dokuz maddeli modelin iyi uyum gösterdiği görülmüştür. İlkokul dönemi ve lise döneminde (Karabulut ve Şendil, 2017) ölçeğin bütün maddelerinin annelik bekçiliği kapsamında önemli olduğu, ancak okul öncesi dönemin 3 ila 6 yaş gibi oldukça küçük yaş grubunu içermesi nedeniyle üç maddenin bu dönemde annelik bekçiliği kapsamında ele alınamayacağı ortaya konmuştur. Yani çocukla ilgili bazı meselelerin, çocuklar büyüdükçe daha fazla gündeme gelmeye başladığı ve bu meselelerin ebeveynler arasında paylaşım sorunu oluşturmaya başladığı düşünülebilir. Ölçekten alınan toplam puanlar incelendiğinde de bu görüş desteklenir niteliktedir. İlkokul dönemi anne ve baba formlarında ölçekten alınan toplam puan ortalamalarının, yanı sıra lise dönemindeki toplam puan ortalamasının (Karabulut ve Şendil, 2017), okul öncesi döneme kıyasla daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Bu ölçeğin orijinal çalışmasında araştırmacılar, 3-16 yaş aralığında ya anneleriyle ya da hem anne hem de babalarıyla birlikte yaşayan çocuğu olan katılımcılar (anneler) üzerinde ölçek geliştirmişlerdir (Fagan ve Barnett, 2003). Daha önceden Karabulut ve Şendil'in (2017), lise birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin babaları üzerinden uyarladığı bu ölçek, ülkemizde de benzer bir yapı göstermiştir. Bu çalışmada ise ölçeğin yapısına yönelik model, hem anneler hem de babalar için -okul öncesi dönem ve ilkokul döneminde- ayrı ayrı sınanmıştır. Gerçekleştirilen DFA ile uyum iyiliği değerleri incelendiğinde Şimşek'in (2007) bildirdiği değerler üzerinden, her iki dönemde de (okul öncesi ve ilkokul) hem anne hem de baba formu için RMSEA ve AGFI değerlerinin kabul edilebilir düzeyde; χ^2/df , CFI, GFI, AGFI ve sRMR değerlerinin ise iyi uyum iyiliği düzeyinde olduğu görülmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayılarına bakıldığında ise, ölçeğin orijinali ve lise dönemi için ülkemize ilk uyarlanmış haline yakın değerler gözlenmiştir. Akgöz Aktaş ve Aydın'ın (2020b) uyarladıkları ölçeğin anne formunda ise dokuz maddeli engel boyutunun güvenirlik katsayısının mevcut çalışmayla kıyaslandığında nispeten düşük olduğu saptanmıştır.

Yapılan analizler sonucu bu çalışma ile literatürümüze, okul öncesi dönemde (3-6 yaş) ve ilkokul döneminde (7-11 yaş) çocuğu olan annelerin sergiledikleri annelik bekçiliği davranışını hem annelerin kendi bildiriminden değerlendiren, hem de annelik bekçiliği davranışına maruz kalan babaların bunu kendi algısından ve bildiriminden değerlendiren -anneler ve babalar için ayrı formlar şeklinde- dört adet geçerli ve güvenilir ölçek formu kazandırılmıştır. Literatürde annelerin baba katılımına yönelik görüş bildirirken babaların kendi bildirimine göre daha düşük düzeyde katılım bildirdikleri (Coley ve Morris, 2002), baba katılımına yeterince önem vermeyen annelerin eksik bilgiler sunması ve annelik bekçiliği davranışlarının farkında olmamaları gibi sebepler (Gaunt, 2008), annelerin ve babaların aynı konu üzerinde birbirlerinden farklı düzeyde değerlendirme yapma potansiyellerini sunmaktadır. Bu nedenle ebeveynlerin her birinden ayrı ölçüm almak önemli bir detaydır. Bu çalışmada uyarlanan ölçeklerin anne ve baba formu arasındaki ilişkilerin pozitif yönde ve anlamlı çıkması ise, annelik bekçiliğine yönelik annelerin ve babaların bildirimlerinin birbiriyle tutarlı olduğunu göstermiştir. Yine de ileride yapılacak çalışmalarda her iki ebeveyninden de ölçümlerin alınması, anne ve babaların farklı düzeylerde bildirimde bulunma ihtimalini kontrol edebilmek adına özel bir önem taşımaktadır.

Çocukların hem annesinden hem de babasından ilgi görmesi sonucunda, gelişimleri açısından daha iyi sonuçlarla karşılaştıkları görülmektedir (Makusha ve Richter, 2016). Yani babaların çocuklarının yaşamına katılımı konusu, çocukların gelişimsel süreçlerinde kesinlikle göz ardı edilmemesi gereken bir konudur. İşte baba katılımını arttırabilmek amacıyla, baba-çocuk arası etkileşime müdahale eden, hatta baba katılımını kısıtlayan, engelleyen annelerle çalışmak, bütün bir aile sisteminin iyiliği adına ciddi bir önem arz etmektedir (Tu vd., 2014). Hatta araştırmacılar tarafından özellikle okul öncesi eğitim kurumlarında çocuğu olanlar için eğitim sürecine dahil olmada hem annelerin varlığını koruyup hem de babaların katılımını arttırma hedefinde olan “baba katılım programı örneği” sunulmuş ve anne-babalara yönelik bu program kapsamında özellikle anne eğitim programının içerisine annelerin katılım konusunda eşlerini destekleyip desteklemedikleri konusunu işlemek üzere annelik bekçiliği konusu dahil edilmiştir. Bu programlarda amaç her iki ebeveyne de baba katılımı konusunda (ne olduğu, önemi vs.) bilgi verip ebeveynlerin farkındalıklarını arttırmak ve okul işbirliği ile babaları da çocuklarının eğitim sürecine dahil etmektir (Ünlü-Çetin, 2019). Görüldüğü gibi okul öncesi ebeveyn programlarında baba katılımını arttırmak hedeflenirken annelik bekçiliği konusuna mutlaka yer verilmektedir. Benzer çalışmaların ilkokul dönemi için de gerçekleştirilmesi, okul öncesi dönemde katılım düzeyini arttırmayı başaramamış babaları ilkokul döneminde çocukların yaşamına daha fazla dahil edebilmek, yanı sıra katılımcı babaların da katılım düzeylerini koruyabilmek adına, dolayısıyla da olumlu çocuk sonuçları sağlayabilmek adına oldukça önemli gözükmektedir.

İleride yapılacak çalışmalarda, dinamik ve değişen bir yapıya sahip olan annelik bekçiliğini (Puhlman ve Pasley, 2013), ilkokul döneminde çocuğu olan ebeveynlere ilişkin diğer değişkenlerle birlikte incelemenin, ayrıca yukarıda bahsedilen ebeveyn-egitim programlarının oluşturularak bunların etkililiklerinin sınanmasının, bu alanda çalışan uzmanlara ve anne-babalara yol gösterici bilgiler sunacağı ve literatüre önemli bilgiler katacağı düşünülmektedir. Ayrıca farklı dönemlere göre (okul öncesi, ilkokul dönemi, lise vs.) annelik bekçiliği davranışı incelendiğinde, toplumumuzda ebeveynlerin, özellikle de babaların çocukların yaşamına dahil olması konusunda daha kapsamlı ve açıklayıcı bir tablo sunulması muhtemel gözükmektedir.

Kaynakça

- Akgöz Aktaş, G. (2017). *Baba katılımı ve çocuk uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi: anne bekçiliği ve evlilik uyumunun etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Akgöz Aktaş, G. ve Aydın, A. (2020). Babaların gözünden anne bekçiliği: bir ölçek uyarlama çalışması. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(16), 3565-3590.
- Akgöz Aktaş, G. ve Aydın, A. (2020b). Anne bekçiliği ölçeği anne formunun Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 23(45), 63-75.
- Allen, S. M. ve Hawkins, A. J. (1999). Maternal gatekeeping: mothers' beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 199-212.
- Aydın, A. ve Akgöz Aktaş, G. (2017). Anne bekçiliği üzerine bir derleme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 24(3), 283-292.
- Cabrera, N. J. ve Bradley, R. H. (2012). Latino fathers and their children. *Child Development Perspectives*, 6(3), 232-238.
- Coley, R. L. ve Morris, J. E. (2002). Comparing father and mother reports of father involvement among low-income minority families. *Journal of Marriage and Family*, 64, 982-997
- Çoban, İ. (2017). *The effect of maternal gatekeeping on shared past conversations through father involvement* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- DeLuccie, M. F. (1995). Mothers as gatekeepers: a model of maternal mediators of father involvement. *The Journal of Genetic Psychology*, 156(1), 115-131.
- Fagan, J. ve Barnett, M. (2003). The relationship between maternal gatekeeping, paternal competence, mothers' attitudes about the father role, and father involvement. *Journal of Family Issues*, 24(8), 1020-1043.
- Gaunt, R. (2008). Maternal gatekeeping: antecedents and consequences. *Journal of Family Issues*, 29(3), 373-395.
- Gazi, T. (2019). *Annelik bekçiliği ve evlilik uyumunun baba katılımı ve baba-ergen ilişkilerindeki rolünün incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Hauser, O. (2012). Pushing daddy away? A qualitative study of maternal gatekeeping. *Qualitative Sociology Review*, 8(1), 35-59.
- Hawkins, A. J. ve Dollahite, D. C. (1997). Beyond the role-inadequacy perspective of fathering. Alan J. Hawkins ve David C. Dollahite (Ed.), *Generative fathering: beyond deficit perspectives* içinde (s. 3-16). Thousand Oaks, CA: Sage.

- Karabulut, H. (2017). *Ergenlerin saldırgan davranışları, baba katılımı ve baba katılımının yordayıcıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Karabulut, H. ve Şendil, G. (2017). Annelik bekçiliği ölçeği'nin (ABÖ) Türkçe'ye uyarlanması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(61), 686-699.
- Kulik, L. ve Sadeh, I. (2015). Explaining fathers' involvement in childcare: an ecological approach. *Community, Work & Family*, 18(1), 19-40.
- Kurşun, G. (2019). *Baba katılımı ve annelik bekçiliği davranışının algılanan baba kabul-reddi ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Lamb, M. E. (1986). The changing roles of fathers. M.E. Lamb (Ed.), *The father's role: Applied perspectives* içinde (s. 3-27). New York: A Wiley-Interscience Publication
- Makusha, T. ve Richter, L. (2016). Gatekeeping and its impact on father involvement among black south africans in rural kwazulu-natal. *Culture, Health & Sexuality*, 18(3), 308-320.
- McBride, B. A., Schoppe, S. J., Ho, M. H. ve Rane, T. R. (2004). Multiple determinants of father involvement: an exploratory analysis using the PSID-CDS data set. R. D. Day ve M. E. Lamb (Ed.), *Conceptualizing and measuring father involvement* içinde (s. 321-340). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Parke, R. D. (1995). Fathers and families. Marc H. Bornstein, (Ed.), *Handbook of parenting volume 3 status and social conditions of parenting* içinde (s. 27-63). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Parke, R. D., Coltrane, S., Borthwick-Duffy, S., Powers, J., Adams, M., Fabricius, W., Braver, S. ve Saenz, D. (2004). Assessing father involvement in Mexican-American families. R. D. Day ve M. E. Lamb (Ed.), *Conceptualizing and measuring father involvement* içinde (s. 17-38). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Parke, R. D., Dennis, J., Flyr, M. L., Morris, K. L., Leidy, M. S. ve Schofield, T. J. (2005). Fathers: cultural and ecological perspectives. T. Luster ve L. Okagaki (Ed.), *Parenting: An Ecological Perspective* içinde (s. 103-144). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Pekel Uludağlı, N. (2017). Baba katılımında etkili faktörler ve baba katılımının baba, anne ve çocuk açısından yararları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(39), 70-88.
- Pekel Uludağlı, N. (2018). Are uninvolved fathers really incompetent and unsatisfied? Testing the mediator role of father involvement from fathers' perspectives. *European Journal of Developmental Psychology*, 1-14.
- Puhlman, D. J. ve Pasley, K. (2013). Rethinking maternal gatekeeping. *Journal of Family Theory & Review*, 5, 176-193.

- Puhlman, D. J. ve Pasley, K. (2017). The maternal gatekeeping scale: constructing a measure. *Family Relations*, 66(5), 824-838.
- Schope-Sullivan, S. J., Brown, G. L., Cannon, E. A., Mangelsdorf, S. C. ve Sokolowski, M. S. (2008). Maternal gatekeeping, coparenting quality, and fathering behavior in families with infants. *Journal of Family Psychology*, 22(3), 389-398.
- Schoppe-Sullivan, S. J., Altenburger, L. E., Lee, M. A., Bower, D. J. ve Dush, C. M. (2015). Who are the gatekeepers? Predictors of maternal gatekeeping. *Parenting*, 15, 166-186.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Ekinoks.
- Tamis-Le Monda, C. ve Cabrera, N. (2002). Multidisciplinary Perspectives on Father Involvement: An Introduction. C. Tamis-LaMonda ve N. Cabrerra (Ed.), *Handbook of father involvement* içinde (s. xi-xviii). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Tu, Y. C., Chang, J. C. ve Kao, T. F. (2014). A study on the relationships between maternal gatekeeping and paternal involvement in taiwan. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 122, 319-328.
- Ünlü-Çetin, Ş. (2019). Baba katılım program örneği. Ş. Ünlü-Çetin (Ed.), *Erken çocukluk gelişimi ve eğitiminde baba katılımı* içinde (s. 187-205). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Van Egeren, L. A. (2000). *The parental regulation inventory*. East Lansing: Michigan State University. Unpublished manuscript.